

MASAL

Masal; genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağıza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen olağandışı olayları anlatan edebî türdür.

- * Masallar; olaya dayalı, sanatsal metinlerdir.
- * Genellikle bir tekerleme ile başlar.
- * Masallarda yer ve zaman belirsizdir.
- * Olaylar, hayalî mekânlarda geçer.
- * Olay, belirsiz bir geçmiş zamanda gerçekleşir. Anlatımda öğrenilen geçmiş zaman ya da geniş zaman kullanılır.
- * Kahramanlar genellikle devler, periler, cinler, padişahlar, prensler vb. kişilerdir.
- * Masallar iyi ile kötünün mücadelesini anlatır, masalın sonunda iyilik üstün gelir. İyiler ödüllendirilir, kötüler cezalandırılır.
- * Masallarda yalın, duru bir dil ve anlatım söz konusudur. Anlatımda söylenmesi güç kelimelere, ayrıntılı betimlemelere yer verilmez.
- * Masalların başında, ortasında ve sonunda kalıp sözlere yer verilir.
- * Masallarda iyilik, güzellik, doğruluk, yardımseverlik gibi evrensel değerler yer alır; dinî ve millî öğelere yer verilmez.
- * Masalların söyleyeni belli değildir. Masallar, halkın ortak edebî ürünleri arasında yer alır. Halk arasında dilden dile söylenerek gelecek kuşaklara aktarılan masallar, sonradan yazıya geçirilmiştir.

MASAL PLANI

Masallar; döşeme, serim, düğüm, çözüm ve dilek bölümlerinden oluşur:

Döşeme: Dinleyicinin ilgisini çekme amacı taşıyan tekerleme bölümüdür.

Serim: Kişiler tanıtılır. “Bir memleketin birinde...” gibi ifadelerle olaya giriş yapılır.

Düğüm: Olaylar gelişir, çatışma ortaya konur. İyiler ve kötüler bu bölümde belirginleşir. Olayın ayrıntılarına girilir. Merak duygusu yoğunluk kazanır. Olaylar hızlanarak çözüm noktasına yönelir.

Çözüm: Düğüm bölümünde belirginleşen çatışma bu bölümde iyilerin kazanması ve kötülerin cezalandırılmasıyla çözülür.

Dilek: Masal “Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine”, “Darısı yurdumuzun güzelleri başına” gibi iyi dilek bildiren kalıplaşmış sözlerle son bulur.

Masalların ortaya çıkışı ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Yaygın görüşe göre masalların kaynağı Eski Yunan ve Hint mitolojileridir. Eski Yunan’daki Ezop Masalları, bilinen en eski masal / fabl örnekleridir. MÖ VI. yüzyılda yazıya geçirilmiş olan Ezop Masalları’nda kahramanlar genellikle hayvanlar arasından seçilmiştir. Hint edebiyatındaki Pançatantra adlı eser ile Beydeba’nın yazdığı Kelile ve Dimne, Doğu’daki ilk masal / fabl örnekleridir. Arap ve İran kaynaklı Binbir Gece Masalları, Doğu toplumlarının hayal dünyasının ürünüdür. Masalların anlatıcısı Şehrazat’tır. Eserde hikâye içinde hikâye anlatım tekniği kullanılmıştır. Binbir Gece Masalları; birçok dile çevrilmiş, yüzyıllarca geniş bir coğrafyada dilden dile dolaşmış, edebiyatta ve sinemada defalarca işlenmiştir.

Grimm Kardeşler olarak tanınan Jacob (Yakop) ve Wilhelm (Vilhelm) Grimm, Almanya’da halk arasında yaşayan masalları derleyerek 1812 yılında Çocuk ve Yuva Masalları adıyla yayımlamışlardır. Bu masallar Grimm Masalları adıyla tanınmıştır. Kibritçi Kız masalıyla tanınan Danimarkalı yazar Andersen 1835 yılında Çocuk Masalları adlı eserini yayımlamıştır. Andersen’in birçok masalında iyilik ve güzellik üstün gelirken kendi yaşamından izler taşıyan masallarında iyimserliğin yerini kötümserlik ve hüzn almıştır. Andersen’in bazı masalları fabl özelliği taşımaktadır.

Türk edebiyatında Uygur Dönemi eseri olan Kalyanamkara ve Papamkara masal özelliği gösteren ilk eserlerdendir. Osmanlı Dönemi’nde sözlü gelenekten derlenerek hazırlanan Billur Köşk, ilk Türk masallarındandır.

XIX. yüzyıldan itibaren, Türk Halk Edebiyatının sözlü ürünleri içinde “kıssa” adıyla anılan masal için “mesel” sözcüğü kullanılmaya başlanmıştır. Masal sözcüğünü gerçek anlamına bağlı olarak kullanan ilk sanatçı Namık Kemal’dir. Namık Kemal; masalı eğitici, terbiye edici özellikte, bütünüyle hayalî olaylardan meydana gelen bir anlatım türü olarak tanımlamıştır

Türk masal kahramanları devler, cadılar gibi olağanüstü özelliklere sahip varlıklar ile insanlar ve hayvanlardır. Masalarda padişah, Hızır, derviş, hükümdar, Keloğlan vb. iyiliği temsil ederken devler, cadılar, vezirler vb. kötülüğü temsil eder. Masalarda sık rastlanan hayvanlar ise tilki, aslan, Zümrüdüanka’dır.

FABL

Fabl; kahramanları çocuklukla hayvanlardan seçilen, ders verme amacı güden, genellikle manzum bir edebî türdür.

- * Fabllarda bir öğüt yer alır. Bu öğüt, genellikle bir atasözü ya da özdeyiş yoluyla verilir.
- * Fabllarda soyut kavramlar, somut olaylar yardımıyla anlatılır.
- * İnsanların başından geçen her türlü olay fablın konusunu, iyilik-kötülük gibi çatışmalar olay örgüsünü oluşturur.
- * Kahramanlar genellikle hayvanlardır fakat insanlar da zaman zaman bu kahramanlar arasında yer almaktadır.
- * Hayvanlar fablda kurnazlık, cesaret, kibir, kıskançlık, kahramanlık gibi insani özellikleri temsil edecek şekilde yer alır.
- * Fabllarda genellikle teşhis ve intak sanatlarından yararlanır.
- * Olaya dayanan diğer türlerde olduğu gibi fablda da öyküleyici anlatıma başvurulur.
- * Fabl türünde de masalda olduğu gibi yer ve zaman belirsizdir.
- * Ders verme amacı güdüldüğü için dili sadedir. Zaman zaman kalıp sözlere yer verilir.
- * Masalda olduğu gibi fablda da “dostluk, dayanışma, korku, öfke, kurnazlık” gibi evrensel tema ve kavramlar işlenir.

XIII. yüzyılda yaşamış İranlı şair Sadi'nin Gülistan adlı eserinde fabl özelliği taşıyan parçalara rastlanmaktadır. XVII. yüzyılda Fransız yazar La Fontaine, Ezop ve Beydeba'dan esinlenerek fabllar yazmıştır. Amerikalı yazar Richard Bach'ın (Rıçirt Bah) Martı, İngiliz yazar George Orwell'in (Corç Orvıl) Hayvan Çiftliği, Fransız yazar Antoine de Saint-Exupéry'nin (Antuen dö Sant Ekzuperi) Küçük Prens gibi eserleri fabl türünden etkilenilerek yazılmıştır.

Türk edebiyatında fabl niteliği taşıyan örnekler, Hint, Arap ve İran edebiyatından esinlenilerek oluşturulmuştur. XIII. yüzyılda Mevlana'nın Mesnevi'sinde fabl özelliği taşıyan parçalara rastlanmaktadır. Gülşehri'nin XIV. yüzyılda Farsçadan çevirdiği Mantıku't Tayr adlı eser fabl özelliği göstermektedir. XV. yüzyılda Şeyhî'nin yazdığı Harnâme, Türk edebiyatındaki ilk fabl örneğidir. Şinasi, 1859 yılında La Fontaine'in (La Fonten) fabllarını Türkçeye çevirmiştir.

FABL PLANI

Fabllar; serim, düğüm, çözüm ve öğüt bölümlerinden oluşur.

Serim: Kişiler kısaca tanıtılır, olayın geçtiği çevre belirtilir, olay başlatılır.

Düğüm: Çatışma ortaya konur ve olay düğümlenir. Olayın ayrıntılarına girilir. Merak duygusu yoğunluk kazanır.

Çözüm: Düğüm çözülür, çatışma sona erer. Olay genellikle beklenmedik bir sonuca bağlanır.

Öğüt: Olayla ilgili ana fikir öğüt biçiminde verilir. Bu öğüt daha çok bir atasözü ile ortaya konur.